

Riskihindamine – tervislike töökohtade võti

Miks korraldada riskihindamist?

Iga paari minuti järel sureb Euroopas keegi tööga seotud põhjustel. Peale selle saavad igal aastal sajad tuhanded töötajad tööil viga. Paljud võtavad stressi, ülekoormuse, luu- ja lihaskonna vaevuste või muude tööga seotud haiguste tõttu haiguspuhkuse. Õnnetused ja haigused on kulukad nii töötajatele ja nende perekondadele kui ka tervishoiusüsteemile ning mõjutavad ka ettevõtete tootlikkust.

Riskihindamine on tööohutuse ja töötervishoiu eduka juhtimise alus ning tööga seotud õnnetuste ja kutsehaiguste vähendamisel ülioluline. Tulemuslik riskihindamine võib parandada tööohutuse ja töötervishoiu taset ning ettevõtte äritulemusi üldiselt.

Mis on riskihindamine?

Riskihindamine tähendab töökohal esinevatest ohtudest tulenevate tööohutuse ja töötervishoiu riskide analüüsimist. See on töö kõikide aspektide süstemaatiline analüüs, mille eesmärk on välja selgitada järgmist:

- Mis võib põhjustada vigastusi või kahju?
- Kas neid ohte saab kõrvaldada?
- Kui ohte kõrvaldada ei saa, siis milliseid ennetus- või kaitsemeetmeid kasutatakse või tuleks kasutada riskide piiramisel¹?

Tööandjad on kohustatud tagama töötajate ohutuse ja tervishoiu kõikides tööga seotud küsimustes ja korraldama riskihindamist. Euroopa Liidu raamdirektiivis² rõhutatakse riskihindamise olulisust ja sätestatakse üldnõuded, mida iga tööandja peab järgima. Liikmesriikidel on aga ka õigus kehtestada töötajate kaitseks rangemad nõuded (kontrollige oma riigi õigusaktidest, kas see on nii)³.

Kuidas riske hinnata?

Enamikule ettevõtetele peaks sobima lihtne viieastmeline⁴ lähenemine riskihindamisele. On aga ka teisi meetodeid, mis toimivad sama hästi, eelkõige keerukate riskide ja tingimuste korral.

Riskihindamise viis sammu

1. samm: mis on oht ja keda need ohustavad?

Oht võib olla mis tahes ese või protsess, mis võib tekitada kahju, näiteks materjalid, seadmed, töömeetodid või –tavad.

Paar nõuannet, kuidas tuvastada olulisi ohte.

- Kõndige töökohal ringi ja vaadake, mis võiks tekitada kahju.
- Küsige töötajatelt ja/või nende esindajatelt, mis probleemidega on nad kokku puutunud.
- Arvestage nii pikaajalisi terviseohte (nt vali müra või kokkupuude ohtlike ainetega) kui ka keerukaid või raskemini märgatavaid riske (nt psühhosotsiaalsed või töökorralduslikud riskitegurid).
- Vaadake ettevõtte andmeid õnnetuste ja haiguste kohta.
- Otsige teavet ka mujalt allikatest, näiteks järgmistest:
 - tootjate ja tarnijate juhendid ning ohutuskaardid;
 - tööohutuse ja töötervishoiu veebilehed;
 - riiklikud asutused, kutse- ja ametiühingud;
 - õigusaktid ja standardid.

Iga ohu korral tuleb kindlasti mõelda selle peale, keda see võib kahjustada; nii saab leida parima viisi, kuidas ohu tekitatud riski vähendada. Ohustatud inimesi ei pea loetlema nimepidi, piisab üldistamisest, nagu „laotöötajad“ või „möödujad“. Ohustatud võivad olla ka puhastustöötajad, alltöövõtjad ja üldsus.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata soolisele võrdõiguslikkusele⁵ ja enamohustatud või erivajadustega töötajatele (vt loetelu). Alati on oluline välja selgitada võimaliku kahju olemus – milliseid vigastusi või terviseprobleeme võib oht tekitada.

1 *Guidance on risk assessment at work*, Luxembourg: Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 1996.

2 Nõukogu 12. juuni 1989. aasta direktiiv 89/391/EMÜ töötajate tervishoiu ja tööohutuse parandamist soodustavate meetmete kehtestamise kohta.

3 Eesti: <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>

4 Isegi kui teie riigis on riskihindamises teistsugune arv samme või kui mõni neist viiest sammust on teistsugune, peaksid põhimõtted olema samad.

5 Teabeleht nr 43 „Sooliste aspektide lülitamine riskianalüüsi“: <http://osha.europa.eu/publications/factsheets>

Töötajad, kes võivad olla suuremas ohus

- Puuetega töötajad
- Võõrtöötajad
- Noored ja vanad töötajad
- Rasedad ja rinnaga toitvad naised
- Väljaõppeta või vähekoogenud töötajad
- Hooldustöötajad
- Nõrgenenud immuunsusega töötajad
- Terviseprobleemidega, näiteks bronhiidis töötajad
- Töötajad, kes kasutavad ravimeid, mis võivad suurendada nende vastuvõtlikkust ohuteguritele.

2. samm: riskianalüüs ja riskide reastamine tähtsuse järgi

Risk on mis tahes võimalus, et oht tekitab kellelegi kahju.

Järgmine samm on hindamine, kui suur on iga ohu risk:

- Kui tõenäoline on, et oht põhjustab kahju?
- Kui suur võib see kahju olla?
- Kui sageli (ja kui paljud) töötajad puutuvad selle ohuga kokku?

Lihtne analüüsiprotsess, mis põhineb hinnangul ja mille jaoks ei ole vaja erioskusi ega keerulisi meetodeid, võib olla piisav paljude töökeskkonna ohtude ja tegevuste hindamiseks. Need on näiteks väheohlikud tegevused või töökohad, mille riskid on hästi teada või kus neid saab kiiresti välja selgitada ning kus on olemas riskide piiramise vahendid. Nii on see tõenäoliselt enamikus ettevõtetes (peamiselt väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted). Edasi tuleb riskid reastada tähtsuse järgi ja käsitleda neid selles järjekorras.

3. samm: ennetusmeetmete otsustamine

Kolmas samm on otsustada, kuidas riske kõrvaldada või piirata. Sellel astmel peab kaaluma järgmist:

- Kas riski saab kõrvaldada?
- Kui riske kõrvaldada ei saa, siis kuidas saab neid piirata nii, et riskidega kokkupuutuvate inimeste ohutus ja tervis oleks tagatud?

Riskide ennetamisel ja piiramisel peab arvesse võtma järgmisi üldisi ennetuspõhimõtteid:

- riskide vältimine;
- ohtliku asendamise ohutu või vähem ohtlikuga;
- riskidega võitlemine nende tekkekohas;
- pigem kollektiivsete kaitsevahendite kui isikukaitsevahendite kasutamine (nt vähendada kokkupuudet aurudega pigem väljatõmbeventilatsiooni kui respiraatorite abil);
- tehnikasaavutuste ja uue teabe kasutamine;
- pürgimine parema kaitse suunas.

4. samm: meetmete võtmine

Neljas samm on ennetus- ja kaitsemeetmete võtmine. Kindlasti tuleb protsessi kaasata töötajad ja nende esindajad.

Meetmete tõhusaks võtmiseks tuleb koostada kava, kus määratletakse

- võetavad meetmed;
- kes teeb mida ja millal;
- millal tegevus lõpetatakse.

Riskide ennetamise ja kõrvaldamisega seotud tegevust peab pidama esmatähtsaks.

5. samm: järelevalve ja kordamine

Meeles tuleb pidada ka regulaarset kontrollimist, et tagada ennetus- ja kaitsemeetmete toimimine või kasutamine ning tuvastada uusi probleeme.

Riskihindamist peab regulaarselt kordama olenevalt riskide olemusest, võimalikest muutustest töös ja pärast õnnetuse või vahejuhtumi⁶ uurimist. Riskihindamine ei ole ühekordne tegevus.

Riskihindamise dokumenteerimine

Riskihindamise tulemused tuleb dokumenteerida. Sellel dokumendil võib hiljem põhineda

- asjaomastele isikutele antav teave;
- järelevalve hindamiseks, kas võetud meetmed sobivad;
- järelevalveasutusele esitatav dokumentatsioon;
- uus riskihindamine, kui tingimuste muutudes on seda vaja.

Dokument võiks sisaldada vähemalt järgmisi andmeid:

- riskihindajate nimed ja ametikohad;
- tuvastatud ohud ja riskid;
- riskidega kokkupuutuvad töötajarühmad riskide kaupa;
- vajalikud kaitsemeetmed;
- meetmete kasutuselevõtu andmed, nt vastutava isiku nimi ja kuupäev;
- järgnevat järelevalve- ja kordushindamiste kavade andmed, sh kuupäevad ja osalejad;
- andmed töötajate ja nende esindajate osalemise kohta riskihindamises.

Lisateave

Teabeleht on koostatud eesmärgiga toetada Euroopa 2008.–2009. aasta riskihindamise kampaaniat. Teised sama sarja teabelehed ja riskihindamise lisateave on aadressil <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>. Neid materjale täiendatakse ja uuendatakse pidevalt.

Euroopa Tööohutuse ja Töetervishoiu Agentuur

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Tel (+ 34) 94 479 43 60, faks (+ 34) 94 479 43 83

E-post: information@osha.europa.eu

© Euroopa Tööohutuse ja Töetervishoiu Agentuur. Paljudamine on lubatud allikale viitamisel. *Trükitud Belgias, 2008*

⁶ Vahejuhtum on ootamatu sündmus, mis erineb õnnetusest selle poolest, et tagajärjeks ei ole vigastus, haigus ega kahju.